

Slovenski dom

Stev. 190.

V Ljubljani, torek 22. avgusta 1939

Leto VI

Popoln preobrat v napetem in nejasnem političnem položaju Evrope:

Nenapadalna pogodba med Nemčijo in Rusijo

Nemški zunanji minister bo jutri odpotoval na podpis pogodbe v Moskvo
Angleško sovjetsko francoska pogajanja v Moskvi ustavljena

Berlin, 22. avgusta. m. Uradno poročajo, da sta Nemčija in Sovjetska Rusija sklenili nenapadno pogodbo. Nemško zunanje ministrstvo je sredi ob pol 12 sporočilo, da bo zunanji minister von Ribbentrop odpotoval v sredo 23. avgusta z letalom v Moskvo, kjer bo zaključil pogajanja in podpisal nenapadno pogodbo s Sovjeti. Z njim bo odšel v Moskvo tudi državni podtajnik Gaus in nekateri višji uradniki iz zunanega ministrstva.

Vest o sklenitvi nenapadne pogodbe med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo, so berlinski diplomatski krogi sprejeli v poznih nočnih urah z neverjetnim presenečenjem, ker so pogajanja potekala v največji tajnosti. Znano je bilo sicer, da se Nemčija in Sovjetska Rusija že dalj časa pogajata za sklenitev nove trgovinske pogodbe. Veliko pozornost pa je zbudila tudi vest, ki je začela zadnje dni spet krožiti, da se bosta Nemčija in Rusija prav v kratkem zbližali. To je bilo tem verjetnejše, ker nemško časopisje zadnjega pol leta sploh ni prinašalo nobenih napadov na Sovjetsko Rusijo.

O sklenitvi nenapadne pogodbe se do polnoči v Berlinu ni ničesar vedelo. Šele o polnoči je bilo izdano prvo poročilo zastopnikom tujih časnikarskih agencij. Pri tej priliki so časnikarji tudi zvedeli, da bo nemški zunanji minister v sredo odpotoval v Moskvo zaradi podpisa nenapadne pogodbe med obema državama. Točno o polnoči je berlinska radio postaja to nadvse važno novico sporočila vseh nemški državi. V vseh lokah lih v Berlinu in povsod drugod, so to vest sprejeli z največjim presenečenjem in veseljem.

Vesti iz Rusije

Moskva, 22. avg. o. Sovjetska uradna poštovalna agencija Tas potrjuje vest, da bo prihodnje dni dopotoval v Moskvo nemški zunanji minister Ribbentrop na podpis nenapadne in trgovinske pogodbe med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo.

Moskva, 22. avgusta. m. Sovjetska vlada do 2 po polnoči še ni objavila nobenega poročila o sklenitvi nemško-ruske nenapadne pogodbe. Veleposlanstva Anglije, Amerike in Francije so bila popolnoma neobveščena o poteku dogodkov ter so prve vesti o tem zvedela šele od tujih časnikarjev, ki so se obračali na ta veleposlanstva po informacije glede sklenitve pogodbe. O sklenitvi nenapadne pogodbe med Nemčijo in Rusijo so mogli slutiti edino po japonskem poročilu, v katerem je bila izražena zaskrbljenost za razvoj odnosov med Nemčijo in Rusijo, ki so se zelo zboljšali. Toda japonski diplomatski krogi so računali samo na gotovo zboljšanje odnosov, nikakor pa ne na sklenitev nenapadne pogodbe.

Poljaki govore o izdajstvu nad lahkovernimi demokracijami

Varšava, 22. avgusta. m. Novica o sklenitvi nenapadne pogodbe med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo, ki jo bo šel v sredo nemški zunanji minister podpisat v Moskvo, je zbudila v vseh poljskih krogih veliko presenečenje. Prvo mnenje v Varšavi je bilo, da je treba počakati na ukrepe francoske in angleške vlade. Prav tako bo poljska vlada čakala na druga poročila iz Sovjetske Rusije, predvsem na sporočilo, če bo sklenitev te pogodbe izvedena takoj, ali pa bodo pogajanja še trajala. Zatrjujejo, da napoved nemško-ruske nenapadne pogodbe pomeni konec angleško-francosko-sovjetskih političnih in vojaških pogajanj, saj je po poljskem mnenju boljševiska Rusija po dolgih pogajanjih demokracije gladko izdala ter s tem prizadela hud udarec miru v Evropi.

Presenečenje v Angliji in Franciji

Pariz, 22. avgusta. m. Novica o sklepu nemške in ruske vlade, da sklenita nenapadno pogodbo, je v vseh krogih zbudila globoko presenečenje. Enaka poročila prihajajo tudi iz Londona. Po nekem poročilu, ki ga je objavila agencija Havas, je poljski veleposlanik v Berlinu Lipski jutraj, ko je zvedel za to novico, sedel v letalo in odletel v Varšavo, kjer je bil takoj sprejet pri poljskem zunanjem ministru Becku.

Veselite v Gdansk

Gdansk, 22. avgusta. Z ozirom na vesti, da sta Nemčija in Sovjetska Rusija sklenili nenapadno pogodbo, vesti, ki so se v zgodnjih jutranjih urah razširile tudi po Gdansk, so neverjetno naglo, je zavladalo med prebivalstvom veliko veselje. Vsi krogi so bili ob tej novici prijetno presenečeni. Medtem ko je sklenitev trgovinske pogodbe med Sovjetsko Rusijo in Nemčijo gojilo smo slabo upanje, da bo Rusija pri svojih bodočih odločitvah ostala nevtralna, je sklenitev nenapadne pogodbe v vseh krogih zbudila zavest, da bo gdanski vprašanje v najkrajšem času rešeno. Dobro poučena osebnost je izjavila, da še vedno obstoji vojna nevarnost, toda nevarnost za splošen evropski pokol je zdaj zmanjšana.

Italijanski tisk svari Poljake in njihove varuhe

Rim, 22. avg. o. Vsi današnji jutranjiki prinašajo pod ogromni naslovi vest o nenapadni po-

godbi med narodnosocialistično Nemčijo in boljševisko Rusijo. Novica je po zadržanju listov vzbudila po vsej Italiji silno presenečenje. Iz tega se da sklepati, da Italija najbrž ni bila o tem nič obveščena vse do zadnjega.

Današnji sklepi angleške vlade - odgovor na zadnje in priprava na morebitne dogodke v Evropi

London, 22. avgusta. o. Za danes popoldne je sklicana važna seja angleške vlade. Seja bo dobila poseben pomen zaradi nepričakovane vesti o nenapadni pogodbi med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo. Seja je bila prvotno sklicana zaradi Hitlerjevega govora, ki ga bo nemški voditelj imel 27. avgusta v Tannenbergu. V tem govoru naj bi napovedal združitev Gdanska z Nemčijo in morebitne nemške korake proti Poljski.

Iz poučenega vira poročajo, da bodo na današnji seji angleške vlade sklepali o naslednjem:

1. Ali naj vlada skliče zaradi sedanjega položaja poslansko zbornico na izredno zasedanje ali ne.
2. Ali naj skupno s Francijo da slovesno izjavo, v kateri bo odločno poudarila svoje stališče

Napovedi nemškega tiska:

Gdansko vprašanje in druga vprašanja glede Poljske bodo rešena še ta teden!

Berlin, 22. avgusta. o. »Nacional Zeitung« prinaša v današnji izdaji članek o Gdansk in pravi, da bo še ta teden prinesel odločitev o Gdansk in o drugih važnih vprašanjih, ki jih je rodil sedanjí politični položaj. Nemčija je trdno odločena vsa ta vprašanja rešiti in polkovnik Beck bo doživel, da bo morala Poljska spet priti k pameti. V političnih krogih razlagajo članek tako, da misli Nemčija hkratu z Gdanskom dobiti nazaj tudi poljsko Pomorje in takojimenovani hodnik.

Gdansk, 22. avgusta. o. Vojaške priprave v evobodnem mestu potekajo z mrzlično naglico. Prebivalstvo je vse bolj razburjeno zaradi govoric, ki se širijo o bližnji priključitvi Gdanska k

Francoski in angleški listi pišejo:

Pogodba med Nemčijo in Rusijo - konec pogajanj v Moskvi in odpoved vojaške zveze med Francijo in Rusijo

London, 22. avgusta. o. Londonski jutranjiki prinašajo pod velikimi naslovi novico o nenadni pogodbi med Nemčijo in Rusijo. Ker je vest prišla v London pozno, je v glavnem še ne razlagajo obširno. Edino »Daily Mail« piše, da pomeni sklep nenapadne pogodbe med Nemčijo in Sovjeti neke konec francosko-angleško-ruskih pogajanj, marveč najbrž tudi odpoved vojaške zveze med Francijo in Rusijo.

Listi zatrjujejo, da tudi ta dogodek ne bo niti malo omajal angleške volje, da se vsakemu poskusu za spremenitev sedanjega stanja v Evropi

»Popolo di R mac piše v svojem uvodniku, da je zdaj naloga francoskih in angleških voditeljev, katere je vrgla iz tira napoved o nemško-sovjetski zvezi, zdaj raztrgati neomejena pooblastila, ki so jih dali Poljski ter Poljake pripraviti do tega, da bodo začeli premišljati, kaj bi po podpisu te pogodbe pomenilo izzvati oborožen spor. Če bodo Angleži in Francozi to storili in dovolili pravično ureditev gdanskega vprašanja, bo mir spet za enkrat rešen.

Listi vedo poročati tudi, da vlada v Londonu in Parizu zaradi te pogodbe popolno brezglatje in silna zmeda, saj je ta pogodba postavila ves politični položaj na glavo.

V zvezi z razvojem pogajanj z Moskvo in s sklenitvijo nemško-ruskega trgovinskega dogovora izjavljajo v italijanskih političnih krogih, da bi zahodne demokracije morale resno in zrelo razmisliti o igri z ognjem, ki jo uganjajo. Rimskim krogom se zdi odveč spuščati se v podrobne razlage nemško-ruske pogodbe, ki govori sama zase in katere političnega pomena ta trenutek sploh ni mogoče presoditi.

do Gdanska ter do drugih perečih evropskih vprašanj.

3. Na seji bodo sklepali, kakšne neposredne korake bo izvedla Anglija ob morebitni nemški akciji v Gdanku in pa ali bo te korake sklenila brez poprejšnje odobritve poslanske zbornice.

V vladnih krogih poudarjajo, da se bo angleška oborožena akcija začela takoj, ko bi Nemčija Gdansk zasedla ali ko bi Gdansk sprejel sklep, da se priključi Nemčiji. Zaradi tega je vlada že sprejela važne ukrepe o pripravljenosti vojnega brodovja, da se izogne vsakemu presenečenju. Pred najvažnejšimi angleškimi pristanišči so začeli polagati mine. Na vseh važnih točkah obale pa postavljajo protiletalske baterije. Angleški krogi poudarjajo, da to ne pomeni, da je spopad neizogiben, da je pa treba ukreniti vse, kar zahteva varnost države.

Nemčiji. Narodno socialistični krogi v mestu pravijo, da bo Poljska te dni doživela dokaze o tem, da je nemška volja o ureditvi gdanskega vprašanja neodjenljiva.

Z vso naglico delajo žične ovire po vsem gdanskem ozemlju. Zadnje dni je bilo zaplenjenih veliko zasebnih tovornih in drugih avtomobilov. Vsi avtobusi, ki so vzdrževali zvezo med mestom in okolico, so rezervirani za obrambne potrebe.

Govore, da se bo akcija za izvedbo priključitve Gdanska k Nemčiji začela s tem, da bo gdanski senat izgnal iz mesta poljske carinike, železničarje in druge zastopnike.

upre z vso svojo močjo. Zaradi tega bi Anglija navzlic vsemu držala vse svoje obveznosti in obljube, ki jih je dala Poljski. Če bo šlo za Gdansk ali za poljsko neodvisnost, bo Anglija takoj prvi dan na strani Poljakov. Tudi če je ta dogodek, ki še angleški listi, pospešil krizo in vojno, ne bo to Anglijo odvrnilo, da ne bi ostala zvesta svojim načelom in svojim sklepom.

Pariz, 22. avg. o. Vsi pariški listi pišejo danes samo o nenapadni pogodbi med Rusijo in Nemčijo, hkratu pa poudarjajo, da Francije tudi taki dogodki ne morejo vreti s tira. Zbližanje med dvema totalitarnima državama kljub vsem ideološkim in drugim razlikam ni nič presenetljivega, kar zatrjujejo celo sovjetski in nemški listi sami. Pač pa bo to zbližanje odprlo oči tistim Francozom, ki so še vedno tako slepi in menijo, da igra v zunanji politiki te ali one države, tudi Sovjetske Rusije, ideologija sploh še kako vloga.

»Izvestjace zaključujejo svojo razlago z napovedjo, da bo v razvoju gospodarskega razmerja med obema državama doseženo tudi zboljšanje političnega razmerja med Sovjetsko Rusijo in Nemčijo.

»DNB« objavlja razlage moskovskih listov in pravi, da je mišljenje navedenih listov popolnoma v skladu tudi z željami Nemčije glede nadaljnjega razvoja gospodarskega in političnega razmerja med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo, kajti s tem bi se obnovilo tisto stanje, ki je bilo stoletja in stoletja enako plodno za obe državi.

Pisma iz najmanjše in najmlajše slovanske države: Slovaški narodni muzej

Bratislava ima poljedelski in mestni muzej, mesteca po podeželju so si izgradila shranišča svojih spomenikov preteklosti in sedanosti, a največji, središnji slovaški muzej stoji v Turč. Sv. Martinu. Zupnik Andrej Kmet je ustanovil Muzejsko društvo, ki si je iz milodarov narodno zavednega ljudstva postavilo lastno poslopje 1908. leta. Seveda poslopje ni smelo nositi napisa, da je to »Slovaški muzej«, ampak je imelo samo napis »Muzej«. To poslopje v novih državnih razmerah, ko se je razmahnilo kulturno življenje, nikakor ni moglo zadostovati za bogate zbirke, ki so se grmadile. Potrebno je bilo postaviti novo poslopje, da sprejme vse, kar so nabrale generacije. Nad mestecem se na griču dviga dolgo poslopje mirnih ploskev v pročelju in velikih oken — to je novi muzej. Ima dvoje nadstropij in visoko prizemlje, a k njemu vodi od glavne Martinske ulice ravna pot čez stopnice in terase na vrh grička. Poslopje je stalo 8 milijonov in pol kron, a notranja oprema sama 1 milijon. Denar so dali po veliki večini sami člani Slovaške Matice, nekaj Slovaška krajina, nekaj tudi praška centrala. Odprl se je muzej lanske leto.

Prekrasne svetle dvorane skrivajo veliko bogastvo. Okna so velika in vsi razstavni predmeti so dostopni očem. To ni skladišče predmetov iz najrazličnejših krajev in časov, temveč lepo razporejeno razstavišče, smiselno in bogato. V prizemlju je arhiv. Tu je zbrano arhivalno gradivo za slovaško kulturno, društveno in politično zgodovino, ki je še malo porabljeno; zato čaka slovaške znanstvene delavce še veliko dela. Do svetovne vojne namreč tako delo sploh ni bilo mogoče, po svetovni vojni pa bratislavska univerza nikakor ni izpolnjevala znanstvenih nalog, ki so ji pritakale, če je hotela biti slovaška. Preprosto je bila samo torišče čeških profesorjev, ki slovaški nacionalistični mladini niso pustili svobodnega razmaha. V mednadstropju je prirodnoznanstvena razstava, ki pa ne kaže kaj posebnega. Predmeti so večinoma izpred vojne in se oddelek po prevratu ni dopolnjeval. Najdragocenejši je tu herbar slovaškega botanika A. Kmetja in dr. Holubyja. Nadalje so tu oddelki kot kulturno-zgodovinski z lasti lepo kolekcijo osebnih spominkov o slovaških narodnih delavcih in z zbirko narodnih spominkov, dalje narodna galerija slovaška, ki je precej manjša od naše slovenske v Ljubljani ter kaže raztrganejši razvoj, dalje oddelek ljudske umetnosti, ljudske grafike, lesorezov in keramike. Posebej zanimiv je oddelek s predmeti, ki se nanašajo na slovaško narodno zgodovino. Narodni prerod konec 18. stoletja in delo za narodno prebudo do leta 1848 kaže prva soba, kjer so razstavljene slike in literarna dela Antona Bernolaka in njegove šole, ki je imela slovaško smer, ter slike in dela tako imenovane češkoslovaške literarne smeri s Kollarjem in Šafarikom na čelu. Tu so dalje shranjeni različni spominki na politične in kulturne delavce: reformatorja Štura, pesnika Sladkoviča, povestničarja Kalinčiaka itd. Druga soba združuje spomine na slovaško vstajo leta 1848—1849. Štur, Hurban in Hodža so bili vodje slovaških dobrovoljcev. O njih bojih pričajo tu shranjene zastave, kokarde, listine, oklici, portreti, spisi, orožje. Slovaška vstaja kot hrvatska pod Jelatičem ni prinesla uspehov borec, ampak Madžarom. Kot Martin Krpan je bil tudi slovaški narod prevaran za plodove svojega prizadevanja.

Viktor Smolej.

Ameriška sodba o pogodbi

Newyork, 22. avgusta. o. Večerašnji newyorški tisk ne piše o ničemer drugem kakor o nepričakovani, presenetljivi nenapadni pogodbi med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo. Newyork Times pravi v svoji razlagi pomena te pogodbe, da je s njo položaj Poljske v Gdanku popolnoma izpodkopen ter omajana njena varnost. Verjetno je, da bo pogodba vsebovala tudi kako skrivne določbe, morda celo sporazum o delitvi Poljske med Nemčijo in Rusijo. »Newyork Herald Tribune« pravi, da pomeni ta pogodba strašen polom v francoskih in angleških mirovniških prizadevanjih. Če je narodno socialistična Nemčija mogla doseči nenapadno zvezo s Sovjetsko Rusijo, ko se Franciji in Angliji ni posrečilo skleniti niti navadnega političnega sporazuma, pomeni to za Nemčijo največji politični uspeh, ki ga je katera evropska država po svetovni vojni dosegla. V ameriških komunističnih krogih vlada zaradi nenadne spremembe sovjetskega stališča velika potrost in jeza. Komunistična glasila iz strahu pred svojimi razočaranimi pristasi ne prinašajo za zdaj niti besede o tej pogodbi.

Boljševiški in nemški tisk hvalita zvezo med Nemčijo in Sovjeti:

„Obnovitev plodnega stoletnega sodelovanja...“

Moskva, 22. avgusta. Uradna nemška poročevalska agencija DNB poroča: »Pravda« iztrpno piše o uspešnem koncu nemško-sovjetskih gospodarskih pogajanj. List podaja obsežno zgodovino vseh faz nemško-sovjetskega trgovinskega razmerja in podrobnosti dogovora samega ter pravi, da so se s tem kreditnim dogovorom znatno popravili ne samo kreditni pogoji nemško-ruske zunanje trgovine, ampak tudi pogoji nemške trgovine sploh. Sklenjeni trgovinski dogovor omogoča uvod v reden trgovinski promet med Nemčijo in Sovjetsko

Rusijo v korist obeh držav. Sovjetska Rusija je danes v popolnoma drugačnem položaju, kakor je bila še pred nekaj leti. Novi trgovinski dogovor ne bo samo povečal trgovine, ampak bo tudi zboljšal razmerje med obema državama. Ta dogovor se je sklenil v času politične napetosti in zato je njegova naloga tudi ta, da olajša mednarodno ozračje. Zato ne pomeni samo prvega koraka k povečanju medsebojne trgovine med obema državama, temveč tudi uvod v globoko spremembo v njunem političnem razmerju.

Vprašanje osušitve Cerkniškega jezera

Ljubljana, 22. avgusta.

Slovito Cerkniško jezero je sedaj predmet zanimanja gotovih strokovnjakov in spekulativ. Znano je, da imajo vse vasi od Cerknice tja do Zirovnice, Lipsenja, Gor. jezera in mnogo vasi v Loški dolini odnosno njih kmetje točno določene in izmerjene travniške parcele v jezeru samem. Navadno raste trava, imenovana »kravina« ali pa »jezerina«, ki je zelo trda in rezna. To travo kmetje uporabljajo, če ni preveč zablata, med rezanco in je prav dobra klaja za govejo živino. Drugače pa jezerino rabijo za stello. To je dejstvo, ki je neizpodbitno. Sedaj kmet, lastnik jezerske parcele, hiti s košnjo, kakor hitro voda upade in se poizgubi skozi razne požiralnike v podzemlje.

Kmetje sami, zlasti uvidnejši in umejnejši, so že pred vojno dostikrat pokrenili akcije, da bi se gotovi požiralniki povečali in njih jame razširile. Večina lastnikov jezerskih parcel je pač za to, da bi jim bilo omogočeno dobro zemljo pametneje in plodnejše obdelovati. Ni kmeta, ki bi bil za to, da bi jezero bilo le nekaj teren raznim ribičem in pasijoniranim lovem, da bi uganjali tu svoj ribiški odnosno lovski šport. Lepo je res tako-le loviti divje raje in se voziti po jezeru s čolnom. Grdo pa je, da skušajo mnogi kratiti stare, že pred stoletji pridobljene pravice kmetov do lova rib, ko jezero usihne. Te pravice je zapisal celo naš Valvazor. Do zadnjega časa nikdo ni krtil kmetom teh pravic. Sedaj kmetje ne smejo loviti rib ob požiralnikih, kjer se na teh mestih, ko voda upada, zgnejejo ribe v taki množini, da je pač umestno, da jih kmetje polove in porabijo za svojo hrano, ko bi drugače ribe poginile. Mnogi ribe posuše in so kot take prav imenitna jed, samo pripraviti jih je treba znati. Prav bosa pa je, da bi kmetje kedaj vozili kar polne vozove rib na Rakek!

S poglavitijo glavnega požiralnika Velike Karlovice in ureditvijo glavnega jezerskega potoka Stržena, ki teče po sredi jezera, ni bila napravljena ribogojstvu doslej absolutno nikak škoda. Nastala je pa med ribami gotova bolezen, prava epidemija, ki pokonča mnogo zaroda.

Akcija za osuševanje, ki jo je pred dobrimi desetimi leti začela vodna zadruga v Cerknici, počasi napreduje kljub mnogim nasprotjem od strani raznih »prišlekov«, ki bi radi, da bi jezero ostalo neurejeno. Ti ljudje ne upoštevajo pravih interesov našega kmečkega prebivalstva. Povsod kmetu le nasprotujejo. Prav pametno je nekdo tem gospodom odgovoril, ki je dejal:

»Za take gospode bi bilo najbolje, da bi jezero ostalo vedno pod vodo. Naj pa zabetonirajo vse požiralnike in imeli bomo dosti vode, tam na Barju pa jo bo primanjkovalo.«

Prav čedno zgodbo je te dni natvezel javnosti nekdo, ko je trdil, da mnogi kmetje plavijo po jezeru les. Smešno! Kam naj ga plavijo? Odkod naj ga plavijo in kako daleč? Ta prevoz lesa po jezeru bi bil pač zelo drag! Radi bi mnogi cerkniki kmetje in ostali vedeli, koliko premore cerkniki jezero splavarjati! Prevoz lesa iz javor-niških gozdov je pač cenejši takrat, ko je jezero suho, kajti hlodov ni treba desetkrat prekladati. Prav smešna je tudi, da so vasi Laze, Gor-renje jezero in Otok navezane na vodo v jezeru kot pitno. Te vasi so drugače preskrbljene s pitno vodo. Vodo v jezeru rabijo le za napajanje živine in še to v gotovih slučajih.

Parcele v jezeru bi donšale prav lepe dohodke kmetom, ko bi bilo jezero po sistematičnih načrtih urejeno. Kmet bi lahko z gotovostjo računal, da mu voda parcele ne bo tako močno zalila in bi posadil pridelke, ki hitro rasto in zore. Zemlja je drugače plodna. Postala bi lahko nekaka žitnica za notranjske vasi! To misel tudi zagovarjajo trezni in pametni ljudje. Pridobili bi mnogo dobrega sveta za obdelovanje!

Torej bolje je, da se končno popolnoma uredi Cerkniško jezero in tako izsuši, da bo zemlja donšala dohodke domačinom kmetom, ne pa rajnim

Tri težke nesreče

Celje, 21. avgusta. V nedeljo zvečer se je pripetila na cesti med Rogaske Stano in Šmarjem težka avtomobilska nesreča. Z zdraviliškim avtomobilom se je peljal z večjo družbo okrajni načelnik g. dr. Kartin iz Šmarja. Na nekem ovinku pa je šofer izgubil priložnost duha, da se je avtomobil trikrat preokrenil. Pri karambolu si je okrajni načelnik g. dr. Kartin zlomil obe nogi in sicer levo nogo dvakrat, desno enkrat. Pripeljali so ga v celjsko bolnišnico.

Motociklist nikoli ni dovolj previden. To opazimo dan za dnem, ko vidimo, kako motociklisti drve z motornimi kolesi tako, da skoro ni dneva, da se ne bi zgodila kakšna težja nesreča. Tako je padel 18 letni trgovski pomočnik Zvonko Korošec iz Loča na cesti blizu Poljan in si prebil lobanjo. V Čretu pri Celju pa je padel z motornega kolesa pri železniškem prelazu 31 letni šofer Mihael Pirnat iz Zavodne pri Celju. Pri padcu je dobil težke poškodbe na glavi in nogah. Oba ponesrečenca se zdravila v celjski bolnišnici.

špekulantom. Ti bi pač želeli, da bi bilo jezero stalno, ker bi se jim mogle močje uresničiti njih računi, da bi se gradili hoteli in zidale vile za tuje in letoviščarje. Od tega pa naš domačin ne bi imel dosti. Pa prav ta gospoda ne stori mnogo za tujski promet. Lahko rečemo, da nič in da ne vodi nikdar kake sistematične tujakoprometne propagande za naše kraje! Kot dokaz naj navedem to-le prav zanimivo dejstvo!

Ta gospoda je prav pred devetimi leti nekako ustanovila v Cerknici »Tujakoprometno društvo za Notranjsko.« Na ustanovnem običnem zboru pri Zmurnu v Cerknici so vsi udeleženci, mnogi notranjski župani prav toplo pozdravljali idejo ustanovitve takega društva, obljubljali so svojo pomoč. Izvoljen je bil seveda društveni odbor, kot tajnik je nastopil znani bivši rakovski župan Tavčar. Od ustanovitve sem pa nismo nikdar več slišali, kako to društvo deluje. Zaspalo je mirno v Gosposodi Morda eksistira samo še na papirju in v registrih okrajnega glavarstva v Logatcu. Hvala lepa za tako tujakoprometno organizacijo!

Liubljana od včera do danes

Meeto spet počasi oživlja. Večina naših meščanov se je bila do sedaj že vrnila s počitnic in opravlja svoje dopuste. Zdaj bodo odhajali tja do poznega oktobra le še tisti redki, ki jim je jesenski mirni in prijeten čas za dopust prijetnejši in primernejši kakor poletni, ko se vsa množica mestnega ljudstva pogajanja na deželo. Takrat, ko je glavna sezona po letoviških krajih že v kraju, se odpravljajo na svoje dopuste tisti, ki v gostiščih ne sede radi takrat, ko se pri mizah kar tare ljudi in ko na vsaki stezici srečujejo roje sprehajalcev. Dnevi postajajo mirnejši, vročina je v kraju, spre-hodi pa gozdovih, ki jih že rumeni zgodnja jesen, so prav lepi. Večeri in jutra so že precej hladni, podnevi pa je prijetno gorko. Prav gotovo so jasni jesenski dnevi najlepši v vsem letu in kdor se je-seni odpravlja na dopust, pa dobi tako jasno vre-mo, se vrača zadovoljen nemara mnogo bolj kakor tisti, ki so letovali ob vročini.

Sole bodo kmalu oživele

Ne bo več dolgo, pa bo v mestu nastalo staro, živahno vrvenje kakor včas, ko poteka šolsko leto. Z dežele, s počitnic, z gora, od morja se bo vrnila mladina in še vsa bučna od počitniške prostosti ter prešernosti spet napolnila učilnice ter poseda šolske klopi. Drobšč se bo razil opol-dne na ulice, ki bodo spet postale živahne. Zdaj poleti so ob tem času kar nekam puste. V mestu so se že vrnil tisti, ki so bili ob koncu šolskega leta »zleteli« iz kakšnega predmeta. Počitnice za-nje niso bile tako vesele kakor za druge, saj so jih morali večji del preživeti ob knjigah. Mikalo jih je sicer, da bi se odtegnili skrbnim očem svojih staršev, pa nič kaj niso utegnili. Zdaj se bližajo z veli-kiimi koraki ponavljali izpiti, ta težko prehodna vrata za vstop v višji razred. Nekdo se jim bliža s prestrašenim ercem, drugi mirnejše, prav brez stra-hu pa ni nihče. Ko bodo se ti izpiti minuli, bo prav kmalu že prišel redni šolski pouk. Živahen vrvež bo zavladal na dijaškem semnju. Se ta priprava — in šolsko leto bo potem spet teklo v starih, mirnih vodah, ki jih od časa do časa razburjajo le elabi redi in tište ure, ob katerih se učenci ne počutijo nič kaj domače.

Nikdar jih ne zmanjka

V ljubljanski bolnišnici ni dneva, ko ne bi prihajali z vseh krajev po zdravniško pomoč razni ponesrečenci. Tudi včeraj jih je bilo dovolj.

Ivan Stražar, sin bajtarja iz Sostrega, je padel in si zlomil levo roko.

Z voza je padla prevzikačica Marija Malovrh iz Sentjosti pri Ljubljani in se potolkla.

Ilovico je kopal Jakob Bernik, delavec iz Ko-zanji. Pri delu pa se mu je utrgala plast, mu zasula nogo ter mu jo občutno poškodovala.

Zaje Jože, delavec pri Premrovu v Martinja-ku, je padel s kolesa ter si zlomil ključnico.

Sin cerkovnika v Dobrunjah, Dominik Selan, je padel pri telovadbi ter si poškodoval roko.

Sin tesarja na Stari Vrhnik, Pavle Ogrin, je splezal na drevo, pa mu je spodrsnilo. Pri padcu se je močno potolkel po desni roki.

Pri telovadbi je padel ter si zlomil roko Ludvik Ravnik, sin železničarja v Radovljici.

Sin posostnika na Vrhu Sv. Nikolaja, Franc Gril, je doživel to smolo, da ga je neki vroče-krvnež v tepežu mahnil s topim predmetom po glavi.

Danes zvečer povohajte svojo pazduho, svoje nogavice in čevlje, zlasti ako Vas pečejo noge. Neprijeten duh po potu udari v nos vam in dru-gim. Jutri kupite v lekarni ali drogeriji Sano-ped v originalnem zavitku, ga porabite točno po navodilu in naslednji dan zopet povohajte! Nič slabega duha, noge zdrave, hoka lahka, čevlji čisti, nogavice cele! Tak trajen učinek je s a m o, ako uporabljate brezkonkurenčni originalni Sano-ped, kateremu druga sredstva niso enaka.

Sport v zadnji minuti

Na dvoboju angleške in nemške lahkoatletske reprezentance v Kölnu v nedeljo je Harbig 400 m pretekel v času 46 sek. 6 desetink. Tudi ostali re-zultati so prinesli v vseh disciplinah zmago Nem-čiji. Tako je zmagal v teku na 100 m Neckermann (10,4 sek.), na 800 m Giesen (1,51.2), na 200 m Neckermann (21,4 sek.), v skoku v višino Wein-közt (1,95 m) ter v metu diska Wotapek (51,3 m). Edino v teku na 110 m čez zapreke je prišel An-gloz Lockton na cilj istočasno z Nemcem Kamp-mannom.

Znameniti angleški dirkač sir Malcolm Camp-bell je na jezeru Coniston v Lancashireju postavil nov svetovni rekord s svojim motornim čolnom »Blue Bird«. Campbell je prevozil na uro 140 milj ali 224 km. Prejšnji svetovni rekord je bil prav tako Campbellov. Rekord je znašal 134 milj na uro ali približno 208 km.

Eden najznamenitejših dirkačev, ki se bodo letos septembra udeležili velikih avtomobilskih dirk v Belgradu (1. velika nagrada Jugoslavije), je že definitivno potrdil svoj prihod na te med-narodne dirke.

se, da je bilo to vzrok, da se je Rogan ločil od svoje ljubice ter je potem sam nadaljeval svoj beg. Boji se pač, da bi ga v njeni družbi prehitro prepoznali. Vizovnikovi je postalo njeno stekleno oko res kmalu usodno. Prišla je v Maribor ter se je nahajala danes opoldne v gostilni Purgaj. Tja je prišel tudi policijski stražnik, ki je prepoznal Vi-zovnikovo ter ji napovedal aretacijo. Skušala se je stražnika otresti s tem, da je navedla napačno ime. Dejala je, da se piše Koštomaj, ter je bila zelo ogorčena, da jo dolži zveze s takšnim razboj-nikom, kot je Rogan. Vse izjavljanje pa je bilo za-man, morala je z njim na policijo, kjer pa je pri-znala, da je Pavla Vizovnik, da je bila prijateljica Rogana ter da ga je na njegovem begu spremlila do Slivnice, kjer sta se ločila. Polem je odšla k staršem svojega priatelja čevljarskega mojstra Jazbinskega, kjer se je nekaj dni skrivala. Ne ve pa, kje se skrivata Rogan in Jazbinske. Pravi tudi, da je nedolžna v pogledu Roganovih razbojstev. Kadar so razbojniki v Jazbinskem stanovanju kovali kakšne načrte, je vselej odšla iz sobe, ker je to ni zanimalo.

Ni se mu posrečilo v drugo poročiti

V zapore okrogne sodišča v Celju so pri-peljali oškrbnika nekake veleposessva blizu Celja. Pred dvema meseci je lastnik veleposessva sprejel v službo novega oškrbnika, da bi vodil njegovo gospodarstvo in skrbel za red na posestvu. Po dveh mesecih pa so tega oškrbnika aretirali in izročili sodišču. Vzrok aretacije je prav zanimiv. Oškrbnik, ki je oženjen, je hotel prevariti neko gospodnjo, da je samec, tako da je živela že dalj časa z njim. Da bi vsa stvar ne izgledala sumljivo in da bi mu bila njegova prijetna družica zvesta, je ponaredil krstni in poročni list, poleg tega pa se je hotel pokazati tudi, da ima kaj pod palcem. Ponaredil je hranilno knjižico z 88.000 din. Imel pa je seveda prazen žep. Prevara se je ponesre-čila in ljubica je prišla goljufiji na sled. Oblast je že našla zločivno domačo tiskarno, s katero je po-naredil poročni in krstni list, našla pravi poročni list, našla ženo — njega pa vtaknila v zapor.

Šah v Zagrebu

Veliko in zaslužno priznanje slovenskim šahistom

Današnji zagrebški »Juturni list« poudarja značilne poteze mladih šahistov, ki se zdaj ude-ležujejo amaterskega turnirja v Zagrebu. Naj po-natisnemo le to, kar piše o naših petih šahistih, Gabrovšku, Sorliju, Šiški, Milinarju in Slokanu.

»Prof. Gabrovšek je eden najoriginalnejših igralcev vsega turnirja. Poleg odličnega teoretičnega znanja in izredne vzdržljivosti se odlikuje po nenavadno globoki konceptiji in poletu fan-tazije. V njegovi igri je nekaj samoniklega, edin-stvenega, nekaj, kar človeka zadivi. V resnici je on že davno mojster; podelitev tega naslova bi bila zanj samo še gola formalnost. Že leta in leta je na prvih mestih, le golemu nesrečnemu na-ključju se mora zahvaliti, da danes še ni oficijelni mojster. On je velik in glavni favoriti.

Sorli je eden najbolj nadarjenih amaterjev Jugoslavije. Že davno kandidat za mojstrski na-slov. Prikrajšan je zaradi slabega fizičnega ustroja. Pri njegovi igri sodeluje vsa njegova osebnost, igra pa z vso ostroumno tiste narave, ki stre-mi k zmagi in mora ravno zaradi te svoje ostre igre čisto kloniti. Drugače je sijajen talent in med našimi amaterji najmarkantnejši šahist. Tudi on je eden velikih favoritov tega turnirja.

Šiška je tudi še zelo mlad. Njegovi odliki sta zdrav razum in realno pojmovanje. Trezno gradi svoje postojanke, ne spušta se v eksperimente in če ne more dobiti, se zadovolji z remisom. Je re-sen kandidat za mojstrski naslov. Razen vzdržli-vosti in zdravja ga odlikuje tudi temeljito znanje teorije.

Mlinar je soliden igralec, ki se je v turnir-skem boju dobro znašel. Zna ekonomicno razpo-lagati s svojimi močmi, ko pa bo še nekoliko iz-polnil znanje, da ne bo delal napak, bo še boljši.

Slokan. Tudi ta mladi Slovenec je ugodno presenetil. Je živah in odopen igralec, ki ga je zelo težko premagati. Položaj presoja logično. Če ne more igre dobiti, se zadovolji s polovico točke. Ker je še zelo mlad, ima pred seboj še pot dela in napredka.

OPOZORILO! Uredništvo »Slovenskega doma-« opozarja, da g. France Meden iz Martinja pri Cerknici, zdaj neznanega bivališča, ni upravičen izdajati se za dopisnika, še manj pa za urednika našega lista. Omenjeni ni bil z našim listom nik-dar v nikakem službenem razmerju in tudi ne z drugimi listi istega podjetja. Opozorjamo zaradi tega, ker so od raznih strani na nas prihajala vprašanja in računi. Omenjeni je bil pred nekaj tedni zaradi neopravičenega razpolaganja s tujim premoženjem po občinski oblasti v Cerknici javno preklekan. To opozorilo smo bili prisiljeni obja-viti kljub obzirni o omenjenega mladeniča, ka-teremu je včeraj nasel »Slovenski narod« in priobčil nekako izjavo tega gospoda proti nam.

Razbojnik Rogan je spet ušel

Celje, 21. avgusta.

V nedeljo zvečer je prišel v Lebičovo gostilno v Gaberju pri Celju mož, oblečen v temno oble-ko. Dalj časa je sedel v gostilniški sobi tako, da so si ga lahko vsi dobro ogledali in ga spoznali. Skoraj strah pa jih je postalo, ko je eden iz druž-be zatrdil, da je ta možki vodja drzne razbojniške tolpe, ki jo je izsledilo mariborsko orožništvo — Rogan Alojzij — zaradi katerega so bile obvesčene in alarmirane vse policijske stražnice in orožniške postaje v Sloveniji. Poklicali so stražnika, ki je prav kmalu prišel v gostilno in zahteval od Ro-gana legitimacijo. V sosedni sobi so vpili še neki drugi možki in na veselje, da so končali orožne vaje, pili vino ter si ga privoščili preko mere, pri tem pa precej razgrajali. Ko je stražnik stopil k tem razgrajajem in se zanimal zanje, je Rogan skočil iz gostilne, jo popihal po cesti proti okoliškemu pokopališču, ter izginil v gozdovih. Straž-nik se je podvil in nekaj časa tekel za razbojni-kom, dvakrat celo streljal nanj, a Rogan je bil hitrejši in je izginil v gozdove, kjer se najbrž še sedaj skriva. Celjsko orožništvo je obkolilo gozdo-ve in je prav gotovo, da Rogan ne bo več ušel.

Celjski orožnik g. Otorepec je aretiraj včeraj dopoldne na Sp. Hudinji pri Celju 57 letnega kle-parja Petelinška Antona, ki se mu je zdel sumljiv. Pri zaslišanju je Petelinšek priznal, da se prav dobro pozna z razbojnikom Roganom Alojzijem in da sta bila skupaj pred mesecem v Mariboru. Pe-telinšek je na prav zanimiv način pripovedoval, kako sta popivala po mariborskih gostilnah in da je imel Rogan cele kupa denarja. Petelinšek je pri-povedoval, kako je nekoč prerokoval Roganu s kartami, da se mu bo posrečilo uiti varnostnim or-ganom. To pot je Petelinšek dobro vedeževal, ker se je Roganu res posrečilo, da je ušel. Ni izključe-no, da je Petelinšek v kaki zvezi z Roganom in so ga zato obdržali v zaporu. Priznal je, da se 17 let klati okrog vedežuje, se norčuje iz ljudi, ob-enem pa popravlja stare ure. S sabo je imel prav bogato zalogo erebrnine.

Ljubica razbojnika Rogana aretirana

Zasledovanje Rogana, ki je vodil veliko raz-bojniško in vlomilsko tolpo v Studencih, se nada-ljuje s polno paro. Zadnjič so videli Rogana pri Slivnici, ko je izstopil iz mariborskega avtobusa v družbi svoje prijateljice 29 letne postrežnice Pavle Vizovnik. Tam je potem zmanjkala vsaka sled za njim in njegovo spremljevalko. Vsi časopisi so pri-nesli natančen opis nevarnega para ter so poseb-no dobro opisali Pavlo Vizovnikovo, ki ima levo oko stekleno, kar jo že na prvi pogled izdaja. Zdi

Skrivnost smrtne megle

»Petsto dolarjev za vašo skrivnost,« je šepnil možu poleg sebe.

Zapazil je, kako se je masno Bellorinijevo telo streslo ob njegovem prijemu.

»Ne, ne!« je zastokal gostilničar.

Nekaj sekund je molčal.

»Pridite!« je nenadoma stisnil iz sebe.

Gostilničarjevo raburjenje se je sedaj prišlo še Devor-nija. Spreletel ga je občutek tesnobe. Zaskrbljen je pogledoval na vse strani in napeto prisluškoval vsakemu šumu, ko je sledil Belloriniju na njegovo znamenje zadaj za točilnico v malo sobo.

Preden je gostilničar prižgal luč, je pohitel k oknu. Bilo je odprto, a preproste zaveso so se v jesenskem vetru pošast-no premikale sem in tja.

»Ne, nikogar v bližini,« je zašepetal Bellorini pomirjen in vtaknil spet v žep svetilko, s katero je bil posvetil ven.

Takoj nato je preplavila svetla električna luč ozko sobo. Devorny se je preiskujoče oziral okrog. Bila je enostavno opremljena spalnica. Postelja, umivalna miza, omara in dva stola — vse preprosto in ceneno — so bili celotna oprava te nenavadne sobe, ki je delovala na človeka pusto in hladno.

Bellorini je zaprl okno in potegnil drugo debelejšo zaveso čezenj.

»Torej poslušajte...« je zašepetal. Lahen šumljaj ga je vznemiril. Prisluhljiv je. »Ne, saj ni nič...«

»Kaj ne bi morda šla rajši tja v kot, kjer naju od okna

41 nihče ne more videti?« je vprašal Devorny nekoliko vznemir-jeno.

»Imate prav,« je pritrdil Bellorini. Hotel se je že obrniti, ko je zapazil svojevrsten izraz na Devornyjevem obrazu. »Kaj je?« je siknil preplašeno. »Kaj vendar je?«

Devornyjeve oči so strmele proti oknu. Počasi, čisto po-časi so se zaprle njegove veke.

»Kaj vam je?« je stokal Bellorini in se ni upal obrniti.

»Kaj imate?« je zavreščal in se oklenil Devornyja.

»Okenite se,« je dejal detektiv tiho.

»Ne! Strah me je! Ne! Ne morem...«

Cez ramo tresočega se moža je gledal Devorny nepremično,

ne da bi trenil z očesom, proti oknu — v črno cev samokresa.

Dalje se ni videlo, le neka tenka bela roka in ličen majhen samokres. Vse drugo je zakrila zaveša.

»Pomagajte mi!« je prosil Bellorini. Zdelo se je, da je razumel, da gre za njegovo življenje. »Pomagajte mi vendar!«

Njegovo obilno telo se je treslo v krčevitem drgetanju.

Devorny je molčal. Kot prikovan je stmel na tiho pričo tega dogodka — na mali svetlikajoči se predmet med zave-sami.

In potem je bilo že prepozno.

Tik drug za drugim, skoro istočasno, sta počila dva — trije streli...

Tišina — — —

Devorny je nenadoma začutil, kako je mož v njegovem naročju postal težak in se polagoma sesedal. Pogled proti oknu,

— samokres je že izginil.

Sedaj je spet zaplulo življenje v detektivovem telesu. Spu-stil je previdno raničeno telo na tla in vleknil zraven

njega. Možev obraz je bil mrtvaško blede, a njegove oči so bile zbuljene od strahu. Ustnice so drgetale in se zaman mučile, da bi izoblikovale besede. In nato je videl Devorny nekaj kap-ljic krvi in malo okroglo luknjo v belem Bellorinijevem suk-nju.

»Jaz... jaz... umiram...« se je utrnilo neslišno iz brez-barvnih tresočih se ustnic. Dih je skoraj piskal, a pogled mu je bil skoro steklen.

Devorny se je takoj znašel. Za trenutek je omahoval, toda takoj nato se odločil.

»Kako se je imenoval inženir?« je vprašal brezobzirno.

V očeh umirajočega se je pojavil osupli vprašujoči izraz.

»Kako se je torej pisal inženir?« je silil Devorny.

»Jaz... sem tako... bolan...« je šepetal mož na tleh.

»Vi umirate,« je dejal detektiv neusmiljeno. »Povejte hi-tro: kako se je pisal tisti inženir v tovarni Lammerley?«

»Ne... ne vem,« je odvrnil tiho, da se je komaj slišalo.

a umirajoče oči so prosile in moletovale vsaj za malo sočutja,

vsaj za eno samo dobrosrčno tolažilno besedo.

»Kako se je imenoval oni drugi, ki ga je izpraševal?« je bruhljal Devorny silno besen. »Kako se je pisal? Hitro!«

Molk. Le oči so govorile, vendar pa niso povedale ničesar takega, kar bi mogel Devorny slišati.

»Ime!« je vzkliknil detektiv hitro. »Vidim, da ga poznate.

Ime!«

Ustnice so se zganile. Devorny se je moral prav globoko prikloniti, da je mogel slišati. Kot tih vzdih je zvenela zadnja beseda umirajočega.

»Ainmiller...«

In nenadoma so postale blede ustnice krvave. Kri je vrkla iz ust, curljala po licu in kapljala na tla...

Po najlepši zmagi slovenske atletike

Bukarest, 22. avgusta, m. Pred desetstisoč gledalci se je snóči odigrala nogometna tekma med belgrajsko »Jugoslavij« in Rapidom iz Bukarešte. Zmagala je Jugoslavija s 5:4. Zaradi t zmage jugoslovanskega moštva je romunsko občinstvo izzvalo prave skandale, zaradi katerih Jugoslavija danes ne bo igrala dogovorjene nogometne tekme proti klubu »Venus«.

Danes divja bela svetovna voja

Nič ni tako prikrito, da se ne bi izvohali tuji vohuni

Se vedno počivajo na dnu morja vse tri podmornice, ki so se pred nedavnim potopile v tako kratkem razdobju druga za drugo, tri podmornice demokratičnih držav Francije, Anglije in Amerike. Zdaj tako ni več pomoči nesrečnim mornarjem, ki so ponirli v teh podmornicah in torej tudi ni več tako važno, kdaj bodo te podmornice dvignili iz morja. Mnogo bolj važno je vprašanje, kdo je kriv teh podmorničkih nesreč. Čudno njihovo zaporedje je tudi takoj pokazalo na krivca.

Te nesreče jasno dokazujejo, da se je začela med evropskimi državami tako imenovana bela vojna, vojna vohunstva.

Nove podmornice danes že z mnogo večjo predvidnostjo spuščajo v morje, kakor pa so jih spuščali v prejšnjih letih. Iz predalov po vojnih ministrstvih izginjajo razni tajni načrti. Čez noč prestavljajo mine z enega področja na drugo, ker se je zazdela, da je sovražnik zvedel zanje in je tudi že naredil načrt, kako se jih bo izognil, če bi prišlo do vojne. Zato jih je treba prenesti na drug kraj, dokler jih spet ne izlede tuji vohuni. Po omenjenih nesrečah podmornice so demokratske države postale še bolj pozorne na tuje vohunstvo. Tako je Francija izdala pred nedavnim posebno uredbo proti nevidnim silam, ki budno pazijo na vsak napredek pri oboroževanju.

„Drugi urad“

V ulici Sv. Dominika v Parizu stoji zgradba, v kateri dostikrat vso noč ne ugasnejo luči. V njej so zaposleni uradniki, ki delajo po potrebi in nimajo nobenih predpisanih delovnih ur. To je takoimenovani »Drugi urad«. Ljudje sicer v glavnem vedo, kaj ti uradniki ponoči delajo, poznajo tudi po imenu nekatere teh uradnikov, vendar pa je zgradba »Drugega urada« zavita v skrivnost. Pa ta urad ni ustanova sedanjega časa, pač pa ga je ustanovil že cesar Napoleon. Vojno ministrstvo je razdelilo v dva oddelka. Prvi urad se je bavil neposredno z vojaškimi operacijami in je bil v najtesnejši zvezi z operativno vojsko. Drugi urad pa je zbiral razna obvestila, pošiljal v tuje države svoje vohune ter pazil na tuje v Franciji. Tedaj so bili položeni prvi temelji takoimenovane »protivohunstva«. Veliko vlogo je »Drugi urad« igral za časa svetovne vojne. Tedaj se je spremenil v največje vohunsko središče na svetu.

Ni še tako dolgo, ko je šef ameriške tajne službe prišel na obisk v »Drugi urad« ter se natančno seznanil s to organizacijo. Ko je odhajal, je pripomnil, da je videl mnogokaj novega, kar si velja zapomniti. In če tako pravi mož, ki je odkril celo vohunsko omrežje neke tuje države, potem lahko rečemo, da to precej pomeni.

Za časa svetovne vojne je »Drugi urad« delal s polno paro. Policija je po zaslugi tega urada dobila lepega dne v roke seznam imen sumljivih ljudi, ki jim je bilo takoj sporočeno, da morajo zapustiti Francijo, čeprav niso niti slutili, da jih kdo nadzoruje. Tisoč petsto imen je bilo med svetovno vojno vpisanih v ta seznam. Nikomur se ni posrečilo ugotoviti, koliko angleškega vojaštva je prišlo tedaj Franciji na pomoč proti Nem-

cem. Prav tako tudi ni mogli nihče zvedeti za to, da so izbruhili v nekaterih vojaških oddelkih nemiri in upori. »Drugi urad« je imel vedno podprte oči.

Pet ministrstev „drugega urada“

Tedaj, ko je bil v Franciji za vojnega ministra slovit Maginot, so »Drugi urad« razdelili na pet oddelkov: letalski, vojaški, pomorski, kolonialni in zunanje-politični oddelki. Vsako teh ministrstev ima svoj posebni urad, vsi pa delajo sporazumno. Člani posameznih oddelkov so povsod in pazijo takorekoč na vsak »šum«, takoj pa poročajo o vsaki količini sumljivi stvari svojim predstojnikom. Kadar pride do kakšnih aretacij, nikdar ni v to stvar zapleten kak »član« »Drugega urada«, pač pa je to prepusteno oddelku za državno varnost.

Nevidni čuvaji dragocenih načrtov

Brez dvoma ima največjo nalogo »Drugi urad« vojnega ministrstva, ki vodi glavno protivohunstvo. Danes se je torej začela takoimenovana »bela vojna«. Prostori »Drugega urada« so v drugem nadstropju vojnega ministrstva in so v zvezi s posebno električno signalizacijo in »nevidnimi čuvaji«. Vse važne listine in načrti so v posebnih predalih, ki jih morejo odpreti le trije ljudje skupno. Zgodi se le, da mora ta ali oni kdaj le stopiti v te prostore. Toda tedaj mora prej položiti prisego, da bo držal v največji tajnosti vse, kar bo v teh prostorih videl in slišal. Če to prisego prelomi, je lahko prepričan, da ne bo več dolgo hodil po tej skrivnostni zemlji. Važne listine so shranjene v jeklenih »blagajnah«, katerih stene so debele 60 cm. V njih so mape s spiski, ki so vredni več milijonov. Vrata se odpirajo s posebno električno napravo, ki nima nobene zveze z mestnim električnim omrežjem. Poleg tega pa stoji še dan in noč po štirje stražarji pred temi vrati.

„Zeleni listi“ na Bonnetovi mizi

»Drugi urad« ima posebne oddelke, na primer za šifrirana pisma, tajna radijska poročila, za izdelovanje zemljevidov itd. Prvi teh treh oddelkov je v zvezi z zunanjim ministrstvom. Sedanji zunanji minister Bonnet dobi vsako jutro na svoji mizi kopico »zelenih listov«, na katerih so razne brzojavke, radiogrami, vsebina raznih važnih telegrafskih razgovorov, ki jih je vjel »Drugi urad« in jih po svojem ključu za dešifriranje raztolmačil. To so predvsem poročila, ki jih tuji vohuni pošiljajo svojim centralam.

Japoncem so nastavili limance

Bela vojna se poslužuje vseh mogočih sredstev. Dostikrat se na vrsti pravi tragične in obenem komične stvari. Pred nekaj meseci so bili

V okolici mesta Long Island je letos vladala velika suša. Slika kaže verno družino nekega kmeta, ki na polju moli za dež.

na primer Francozi silno razburjeni, ko so videli, da se vsak njihov nov mornariški izum pojavlja v dveh mesecih že na japonskih ladjah. Na noben način niso mogli ugotoviti, kako pridejo ti njihovi načrti tako hitro v roke Japoncem. Pred nedavnim so šele izsledili človeka, ki je te francoske nove načrte spretno fotografiral in jih predajal Japoncem. Naredili so zato posebne vrste načrti za torpeda z namenom, da ga podtaknejo tujim vohunom. Načrti so držali v največji tajnosti, da bi na ta način prikrili svoj glavni namen. Prišel je seveda tudi ta v roke Japoncem. V načrtu pa so namenoma naredili grobo napako v konstrukciji torpeda. Japonci so seveda hitro začeli graditi torpeda po tem načrtu, čim pa so ga spustili v morje, se je takaj potopil. In tedaj so si Francozi upravičeno lahko meli roke.

Kazni za vohune čedalje strožje

Kazni za vohune niso bile vedno enako stroge, vendar pa so v teh napetih časih postale neprimerno strožje, kakor pa so bile v prejšnjih letih. Gra tu seveda samo za vohunstvo v mirnem času. (V vojni itak vsakega vohuna, če ga zalotijo pri tem poslu, doleti takoj smrt). V Franciji je bil vsak vohun, če so mu prišli na sled, do leta 1934 obsojen največ za pet let težke ječe. Meseca junija lanskega leta so to kazni povišali na 10 do 20 let težke ječe, letos pa so štiri vohune obsodili celo na smrt. Zato je tudi razumljivo, zakaj vohuni opravljajo svoj posel čedalje bolj tajno. Vohunska »veda« je spričo povišanja kazni za vohune v zadnjem času neverjetno napredovala.

Demokratski narodi so se postavili na noge...

Angleški minister za oskrbo Leslie Burgin je govoril pred odposlanstvom kanadskih industrijcev, ki se mude že tri tedne v Londonu in se razgovarjajo z zastopniki britanske vlade in britanskih industrijcev o čim popolnejšem sodelovanju med britansko in kanadsko produkcijo streliva in drugega vojnega materiala, če bi nastopili težki dogodki. Demokratski narodi, je rekel minister med drugim, so se postavili na noge, ko so spoznali nevarnosti, ki groze svetu. Ti narodi so se odločili, braniti se za vsako ceno.

Dalje je minister govoril o velikem prizadevanju, ki ga kaže Velika Britanija za svojo državno obrambo, in dejal: »Britanska vojska in britansko letalstvo sta danes na takšni stopnji, da si bo vsak morebitni nasprotnik dobro premislil, preden bo povzročil oborožen spopad.«

Na te besede je odgovoril kanadski poslanik v Veliki Britaniji Messey, ki je bil v družbi svojih rojakov industrijcev. Med drugim je izjavil: »Kdorkoli pride na Angleško, ga takoj prevzame imponantni vtis o nezlomljivi odločnosti, ki preveča vso to državo.«

Nato je govoril voditelj odposlanstva kanadskih industrijcev: »Na nas vse je napravilo kar najgloblji vtis vse, kar smo videli v Veliki Britaniji. Prepričali smo se o ogromnem trudu in prizadevanju Velike Britanije in o uspehih tega truda. Če nastopijo resni dogodki, smete biti prepričani, da bomo mi, kanadski industrijci, gledali, da bomo v vsakem pogledu čim koristnejši ne samo svoji oziroma domovini, temveč tudi vsemu britanskemu imperiju.«

Tudi v Buenos Airesu so proslavili 550 letnico kosovske bitke

Jugoslovanski izseljenci v Buenos Airesu so na slovesen način proslavili 550 letnico kosovske bitke. Ob tej priliki je bilo slavnostno polaganje temeljnega kamna za velik reprezentativen »Jugoslovanski dom«, v katerem se bodo shajali naši izseljenci k svojim društvenim in družabnim prireditvam. Polaganju temeljnega kamna je botaloval naš poslanik v Buenos Airesu g. dr. Izidor Cankar in gospa Ana Popovič. Svečanosti je prisostvovala velika množica naših izseljencev, predstavniki vseh društev z društvenimi zastavami, pa tudi veliko drugega občinstva. Temeljni kamen za »Jugoslovanski dom« je bil ovit z jugoslovansko in argentinsko državno zastavo ter izdoben za spominske listine, ki so bile položene v temeljni kamen. Ob priliki polaganja temeljnega kamna je bilo izrečeno mnogo govorov. Predvsem je govoril predsednik društva za postavitev »Jugoslovanskega doma« arhitekt Viktor Sulčič, dalje botrica Ana Virginija Popovič in boter naš poslanik v Buenos Airesu dr. Izidor Cankar, ki je ob tej priliki izrazil željo, da naj bo »Jugoslovanski dom« za našo kolonijo v Argentini središče našega kulturnega in socialnega življenja in naj služi za napredek našim izseljencem v narodni slogi. Svoj govor je minister dr. Izidor Cankar zaključil z željo, da naj bo novi dom v korist vseh jugoslovanskih izseljencev v republiki Argentini in v ponos naši ljubljani domovini kraljevni Jugoslaviji.

Pasijske igre v Oberammergau

Tukajšnja občina se že vneto pripravlja za pasijske igre leta 1940. V svoji izjavi poročevalcem listov je župan poudaril, da se bodo pasijske igre vršile po Hillerjevi volji tudi v bodoče in da je propagandno ministrstvo priznalo njih pomen. Prihodnje leto bo razdelitev vlog ista kakor leta 1934. Pasijske igre se bodo prihodnje leto vršile meseca oktobra. Cene bodo zmerne. V tem pogledu se načelno ne bo nič spremenilo in bodo cene ostale iste kakor leta 1934., ko so jih znižali za 50%.

Programi Radio Ljubljana

Torek, 22. avgusta: 12. Koncert mandolin in balalaik (plošče) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.20 Opoldanski koncert Radijskega orkestra — 14. Napovedi — 19.40 Nac. ura: Zgodovina jugoslovanskega letalstva (Petar Šegura, publ.) — 20. Poročila iz Zeneve: Proslava 75 letnice ustanovitve Rdečega križa: Georges Hoffmann: Epopeja Rdečega križa, radijski potpuri — 20.50 Deklaracija zveznega svetnika Giuseppe Motta — 20.58 Deklaracija predsednika Rdeč. Max Hubera — 21.05 Govori odličnih mednarodnih osebnosti o delu Rdeč. — 21.25 Georges Duhamel govori o knjižnici Rdeč. Bolnišarka pred mikrofonom — 21.30 Koncert orkestra radijske postaje Suisee. Sreda, 23. avgusta: 12. Pisano polje (plošče) — 12.45 Poročila — 13. Napovedi — 13.20 Salonski kvartet — 14. Napovedi — 16.30 Mladinska ura: Moja knjižnica (g. prof. Fr. Vodnik) — 18.45 Vesel drobiž (plošče) — 19. Napovedi, poročila — 19.30 Prirodopisni kotiček (g. dr. Joža Herfort) — 19.40 Nac. ura: Lucerna in detelja v našem knjižstvu (Aca Petrovič) — 20. Muzorški Rimski Korsakov: Perzijski ples (plošče) — 20.10 Iz življenja na Kitajskem in Japonskem (g. kap. Turnšek) — 20.30 Solistični koncert na violon čelu: g. prof. Čenda Sedlbauer pri klavirju g. prof. M. Lipovšek — 21.15 Cimermanov kvartet — 22. Napovedi, poročila — 22.15 Zdaj pa na ples (plošče), mande pod vodstvom Ernesta Ansermenta.

Avtobusna postaja v Helsinkih na Finskem. — Tudi to spada med velike priprave za mednarodne olimpijske tekme, ki bodo tam prihodnje leto.

Lojze Pajtlar:

BEG IZ TUJSKE LEGIJE

Bil sem na koncu vseh svojih moči. Pozabil sem že bil, kdaj sem zadnjič jedel.

Taval sem po pušči dalje, vedno v tisto smer, kjer se mi je zdelo, da mora biti morje. Zdaj pa zdaj sem malo počil, toda počitek mi ni dosti pomagal, zakaj brž ko sem sedel, so me zajele mračne misli, katere je vedno silneje preglaševal glas.

Počasi se mi je začelo zdeti vseeno, naj pride karkoli. Iskral sem samo še, kje bi dobil kako živo dušo, da bi mi dala skorjo kruha ali kapljo vode. Oči so me bolele od sončnega žara in od mučnega gledanja naokoli, vse mi je migljalo pred njimi.

Dolgo časa ni bilo nikjer nič, sama nepregledna, pusta ravan, posejana z nizkim grmičevjem, z redko, bodečo travo in s sledovi kamel, ki so hodile tod Bog ve kdaj že. Zdel se mi je, da bi srečal spet Arabce, ki so me preganjali prej, toda nikjer ni bilo žive duše. Navsezadnje je bilo le boljše da se ujeti, kakor od žeje in gladi poginiti.

Popoldne se je bilo nagnilo že pod večer, ko sem spet prilezel do ceste in se je razveselil kakor lepah sanj. Vedel

sem, da me bo morala prej ali slej pripeljati do ljudi.

In res, čez kak pol ure sem zagledal na obzorju nekaj nizkih črnih slemen.

Bili so beduinski šotori.

Skoraj bi bil zavričal...

Zbral sem zadnje moči ter se pognal v naglo hojo. Kmalu sem videl, da se izpod šotorov kadi in da se okoli njih pasejo debele ovce. Varovali so jih bradat

arabski pastirji.

Ko sem zagledal ljudi, me je spet za malo časa prevzel strah. Pomislil sem, toda izbire ni bilo druge kakor iti tja ali pa od lakote umreti.

Zbral sem prva, naj pride kar hoče.

Ko so me Arabci zagledali, so začeli malo begati in se zbirati. Susljali so med sabo in so me kazali z rokami. Nisem mogel uganiti, ali so takoj pogrnili, da sem begunec ali ne.

Stisnil sem zobe in si dejal:

»Fant drži figo in napreje«

Nisem etnilil roke tako, kakor sem si govoril, pač pa sem položil desnico na bajonet, da bi ga imel takoj na priliki, če bi bilo kaj treba. Delal sem malomarnega, kakor človek, ki se ničesar ne boji.

Ko sem prišel do njih, so me vsi ne-

premično gledali, kakor da čakajo, kaj bom storil. Jaz pa sem čakal, da bi storili kaj oni. Ker ni bilo nič, sem se nazadnje opogumil ter jim prijazno pokimal.

Zdaj so se razmajali, tudi oni največji bradaci je zamrmral nekaj, kaj naj bi bilo pozdrav.

Stopil sem še bliže proti njim. Izpod šotorov so radovedno kukali zamazani, črni otroci, napol nagi in vsi grintavi. Tu pa tam so se v odprtini zaščitale ogledne črne oči ženske, ki si je tiščala rob ogrinjala na zamolčki obraz.

Arabci so še vedno čakali, da bi spregovoril jaz.

Spregovoril, a kako?

Zbral sem vso svojo francoščino, kar sem se je bil nalezal zadnje dni v Legiji ter dejal:

»Manger... manger.«

To se pravi po francosko jesti. Drugega ta trenutek nisem potreboval.

Arabci so napeli ušesa. Da bi jim bolj dopovedal, sem spregovoril še mednarodno ter pokazal in dejal:

»Ham, ham.«

To so razumeli še bolje in hitreje ko francoščino.

Hitro mi je prinesel nekdo od njih kruha, nekaj kozjega sira in ovčjega mleka. Vse je položil pred me in mi pokazal, naj le mirno jem.

Kaj me je zdaj brigala nevarnost in vse, kar bi me utegnilo doleteti. Brez kakšnega obotavljenja sem se vrgel na jed in jo pogoltnil ko valj, čeprav bi je dru-

gače niti pogledal ne bil. Arabci so me pustili pri miru, da sem se najedel.

Gledali so me, kakor da niso še nikdar videli eestradanega človeka. Najbrž jim je ugajalo, da mi tako strašno tekne.

Ko je zginito vame, kar so mi bili prinesli, sem potegnil iz žepa denar, jim ga pokazal ter jim dopovedoval, da bi rad še.

Ob denarju so razumeli še hitreje kakor prej. Dobil sem še sira in trdega, plehkega kruha — bil je brez kvasa in pečen v pepelu.

Dal sem najstarejšemu, kolikor se mi je zdelo, da sem zajedel. Videl sem, kako se jim svetijo oči in kako mi gledajo na roko in na žep.

Ni mi niso bili ti njihavi pogledi prijetni. Začel sem se naglo zahvaljevati, potem pa sem krenil naprej po cesti.

Vse čas se mi je zdelo, da čutim, kako me zasledujejo njihove pohlepne oči. Toda ozreti se nisem hotel, dasi me je imelo. Zakaj misliti bi, da se jih bojim? Hiti sem, pa kar se je dalo, da bi jim čim prej izginil izpred oči.

Toda nisem se mogel znebiti neprijetnega občutka, da leze nekdo za mano... Arabci so bili nekam presunljivo prijazni, mirni in postrzežljivi...

Kaj, če so računali, da si bodo tisto malo kruha in sira drugače, obilneje plačali?

Čez čas sem prišel do križišča. Nisem vedel, ali naj grem na desno ali na levo, kajti zemljevid je odnesel tovariš kdovekam. Odločil sem se za na desno,

ker se mi je zdelo, da bo to najbolj pe-

ljalo k morju.

Nisem se hodil deset minut, ko sem zaslišal za sabo nekako cepetanje. Ob-

čutek od prej me ni varal. Ozrl sem se in videl, da teče za mano pet ali šest

Arabcev z gorjastimi v rokah. Klicali so in kazali, naj se ustavim.

Uganili so torej, da sem begunec in bi

bili radi prišli do nagrade 50 frankov. Ni

mi bilo do tega, da bi jih poslušal.

Kmalu so mi bili za petami. Bliskovito

sem izdril bajonet in ga v obupu naperil

proti najbližjemu Arabcu, ki me je ho-

tel zagrabiti. Umaknil se je, in počakal,

jaz pa sem se ta čas pognal in skočil

sem z golim bajonetom v grmovje ob

cesti. Tekel sem po grmovju toliko časa,

da nisem videl nobenega zasledovalca.

Spet sem za nekaj časa ušel nevar-

nosti...

Počakal sem v grmovju potem sem

pet šel na cesto.

Bila je že noč. Mislil sem, da ne bom

zdaj na cesti srečal nikogar več. Zato

sem hodil kolikor toliko brez skrbi, in

se nisem bogvejak brigal za varnost.

Spet sem jo tolkel po cesti, stopljen

v svoje misli. Večer je prinesel hlad in s

hladom me je objelo novo upanje.

Nenadno pa sem planil iz misli in ob-

stal, ko da bi bil zagledal kačo.

Pred mano je iz zemlje zrasel Arabec

z zvitem smehljajem in me prijazno, pre-

prijazno pozdravil:

»Selam aleikum!«